

and free trade zones are more promising for the development of industrial production at the horizontal level.

With a vertical strategy for the development of industrial production, priority is given to export-oriented investment tax credits, in particular tariff or tax benefits, investment benefits. The proposed measures of tax stimulation of industrial production will stimulate the development of enterprises using the strategy of modernization of the production base through the renewal of fixed assets, the introduction of advanced technologies, financing of scientific developments. These measures can ensure synergies, especially if the equipment to be purchased by industrial enterprises will be domestically produced.

Key words: *industrial production, tax incentives, vertical and horizontal structures of tax incentives organization, investments, value added, gross regional product.*

УДК 338.433

DOI 10.31395/2415-8240-2021-98-2-123-134

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

С. М. КОЛОТУХА, кандидат економічних наук

К. М. МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук

О. В. ПОНОМАРЕНКО, викладач

Уманський національний університет садівництва

У статті досліджено проблеми у сфері фінансування розвитку аграрного сектору економіки України. Розглянуто основні аспекти фінансової підтримки аграрного сектору. Доведено, що ефективність фінансово-кредитних механізмів забезпечення розвитку аграрного сектору економіки залежить від ефективно сформованої фінансової політики галузі та держави в цілому, що буде сприяти об'єднанню економічних інтересів аграрних підприємств та держави.

Ключові слова: *аграрний сектор, страхування ризиків, фінансово-кредитне забезпечення, державна підтримка, кредитний механізм, бюджетні кошти, земельна іпотека, складські свідоцтва, партнерські форми кредитів.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах аграрний сектор, займаючи провідне місце у структурі національної економіки та вітчизняного експорту, має забезпечувати продовольчу безпеку України. Оскільки сучасне аграрне виробництво, порівняно з іншими видами економічної діяльності, характеризується низькою інвестиційною привабливістю, його подальший розвиток залежить від рівня його фінансового забезпечення.

Основною проблемою вітчизняних сільськогосподарських підприємств є дефіцит капіталів, що обумовлює необхідність розширення джерел фінансових

ресурсів, необхідних для успішного функціонування й розвитку аграрного виробництва.

З огляду на це в процесі формування ресурсів сільськогосподарських структур найважливішою основою поповнення основного та оборотного капіталу є кредитні кошти. Міцним важелем впливу, котрий здатний в умовах недостатності власних коштів створити пріоритетні умови для активного розвитку сільського господарства, є саме ефективна робота банківської і небанківської фінансово-кредитної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів банківського кредитування присвячені роботи видатних вітчизняних дослідників, серед яких Алексійчук В. М., Дем'яненко М. Я., Грушко В. І., Гудзь О. Є., Івасів О. І., Кірейцев Г. Г., Малік М. Й., Мороз А. М., Непочатенко О. О., Саблук П. Т., Савлук М. І., Сомик А. В. та інші. Проте, в умовах ринку і розвитку різних форм господарювання багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів удосконалення фінансово-кредитного механізму.

Методика досліджень. Теоретико-методологічною основою дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, провідних спеціалістів у сфері фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. У процесі його здійснення використано такі наукові методи як: абстрактно-логічний, монографічний, емпіричний, економіко-статистичний, а також системного підходу до рішення проблем.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методичних засад фінансування та кредитування аграрних підприємств, розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Результати дослідження. Залучення і використання позикових фінансових ресурсів є найважливішим аспектом фінансової діяльності підприємства, спрямованої на досягнення високих кінцевих результатів господарювання. Проте в країні не відмічається стійка тенденція збільшення кредитних ресурсів в аграрний сектор економіки, особливо довгострокових кредитів (табл.1).

Табл. 1. Стан кредитування підприємств АПК України у 2015–2019 рр.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Обсяги залучених кредитів: всього, млрд грн, у т.ч.:	48425	55374	59706	67675	61600
- короткострокові	22059	24486	18008	24570	26689
- середньострокові	20357	19781	22972	30242	31247
- довгострокові	6008	11107	18726	12863	3664
Процентна ставка за залученими кредитами, %:	20,2	18,4	16,3	17,7	16,4
- національній валюті	23,0	20,4	17,7	20,5	19,7
- в іноземній валюті	10,7	10,7	7,3	6,9	6,5

Джерело: сформовано за даними [1]

Для фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва в розвинутих країнах використовуються:

- цінові важелі й тарифи, квоти, податки, експортні програми, імпорتنі ліцензії, політика державних цін та їхня стабілізація. Ця група вважається найефективнішою з точки зору швидкості впливу;
- прямі платежі (платіж у разі стихійного лиха тощо);
- субсидії на матеріально-технічні ресурси;
- страхування ризиків у сільськогосподарському виробництві;
- фінансування науково-дослідних та інших робіт, що впливають на зменшення виробничих витрат.

Цікавим є досвід регулювання економіки сільського господарства в США. Фінансування аграрного виробництва здійснюється за рахунок:

- державної фінансової підтримки з використанням коштів федерального бюджету та суспільних ресурсів;
- приватних кредитів.

На підтримку фермерів із федерального бюджету США в 1960 році виділялось 1,2 млрд. дол., в 1970 році – 6,5 млрд. дол., в 1980 році – майже 3 млрд. дол., що в свою чергу, дало змогу фермерам збільшити валовий дохід з 33 до 169 млрд. дол. (майже в 6 разів). При цьому державна підтримка надавалась, насамперед, ефективно працюючим підприємствам.

Прямі заходи регулювання сільськогосподарського виробництва, включаючи численні програми з підтримки доходів фермерів і сприяння зовнішньоекономічній діяльності, у 2016 році склали 14,2 % бюджету Міністерства сільського господарства США. Решта 85,8 % припадали на непрямі заходи, такі як продовольчі програми (73,4 %), охорона природних ресурсів і навколишнього середовища (6,8 %), сільський розвиток (2,0 %) наукові дослідження та освіту (1,9 %), програми регулювання ринку (1,7 %). Таким чином, найбільшу частину бюджету займають продовольчі програми[2].

Основними кредитними інститутами, що здійснюють фінансову підтримку сільськогосподарського виробництва з використанням коштів федерального бюджету та суспільних ресурсів, є: *Система кредитування фермерів (СКФ)*, *Адміністрація у справах фермерів (АФС)* та *Товарно-кредитна корпорація (ТКК)*.

Крім державної фінансової підтримки, виробники аграрної сфери США отримують *приватні кредити* від комерційних банків, кредитних асоціацій, страхових компаній, фірм тощо.

Ще одним вагомим інструментом забезпечення стабільності прибутків у сільськогосподарському виробництві США є страхування ризиків, яке спрямоване захистити підприємства від фінансових втрат у випадку стихійних лих або інших несприятливих умов, які є характерним явищем для цієї галузі і в 2014 році звичну пряму бюджетну допомогу було замінено на законодавчому рівні саме цим інструментом – страхуванням ризиків [3].

Так, в США, Конгрес в 1928 році заснував Федеральну корпорацію страхування сільськогосподарських культур, фінансування діяльності якої та компенсація сільгоспвиробникам частини страхових внесків здійснюється з

федерального бюджету. За рахунок бюджету компенсується 75 % втрат урожаю при стихійних лихах або несприятливих умовах виробництва.

У Канаді фінансова підтримка аграрного сектора забезпечена як законодавчо, так і інституційно. У складі Міністерства сільського господарства Канади функціонує *Рада зі стабілізації сільськогосподарського виробництва*, а у складі цієї Ради – федеральні корпорації:

- Канадське пшеничне управління (з 1943 року);
- Канадська комісія з виробництва й торгівлі молоком та молочними продуктами (з 1966 року);
- Національна рада сільськогосподарської продукції (з 1970 року).

Міністерство сільського господарства Канади також відповідає за розробку і впровадження в життя політики страхування сільськогосподарських товаровиробників.

Згідно з умовами програми страхування врожаю страхується рівень урожайності на випадок його зниження через природно-кліматичні умови. Страховий фонд формується у розмірі 5–7 % від 75–80 %-ої середньорічної вартості врожаю за останні 15 років. Фермер вносить 50 %, а федеральний уряд та уряди провінцій – по 25 % від суми фонду [4].

Страхова система Канади має два основних напрями:

- укріплення доходів фермерів за допомогою захисту їх від імовірних ризиків (програма страхування врожаю);
- сприяння економічній селекції сільськогосподарських товаровиробників (страхування чистих доходів).

Найсильніші виробники зміцнюються, а слабкі отримують шанс на розвиток за несприятливих погодних умов. В обох випадках виробники мають імпульс для свого подальшого розвитку.

Різні форми й методи фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва впроваджені в практику у ФРН. Дуже поширилася в Німеччині *система кредитної підтримки сільського господарства*. В країні створено трьохрівневу систему кооперативних банків: місцевий, регіональний та національний.

У ФРН також запроваджена практика *пільгового оподаткування сільськогосподарських товаровиробників*. Пільги встановлені на:

- податок на доходи від сільського та лісового господарств. З цих доходів вираховується сума, що не підлягає оподаткуванню, в розмірі 1200 марок за рік, а для подружжя сума подвоюється;
- земельний податок, який становить 0,5–0,6 % від балансової вартості землі і залишається стабільним протягом тривалого проміжку часу.

Набуло також розвитку страхування сільськогосподарського виробництва. Треба зазначити, що в Німеччині переважає приватне, а не державне страхування сільськогосподарських ризиків. Страхове покриття стосується в основному випадків граду. Держава не субсидіює страхові витрати, і виділення допомоги здійснюється лише при надзвичайній стихійній ситуації.

Тому, на нашу думку, саме в цьому контексті Україні необхідно переймати досвід зарубіжних країн, які мають тривалу історію надання такої підтримки та

постійно вдосконалюють свої програми аби відповідати вимогам часу й новим потребам фермерів.

Так, кабінет міністрів України 22 квітня 2020 р. ухвалив рішення про розширення напрямів використання бюджетних коштів, спрямованих на державну підтримку фермерським господарствам. Нагадаємо, що з 2016 року вітчизняні аграрії живуть за новою схемою фінансування – відміну пільгового нульового ПДВ для них замінили дотаціями в розмірі 1 % аграрного ВВП. Відтоді на різні дотації сільгоспвиробникам з бюджету щороку виділяється мільярди гривень. Загальна статистика стверджує, що з допомогою масштабної фінансової допомоги агросектор нарощує «м'язи», а відповідно, врожаї та обсяги експорту щороку збільшуються. Але у багатьох представників ринку є претензії до дії даного механізму [5].

Так, у Франції, як і в багатьох інших розвинутих країнах, функціонує система кредитної підтримки сільськогосподарського сектора. Зокрема, в країні працює кооперативне об'єднання (група) – центральний сільськогосподарський банк «Креді Агріколь», який має трьохрівневу структуру кредитування сільського господарства.

Вплив на формування та реалізацію кредитної політики комерційного банку мають проблеми, пов'язані з розвитком ринку забезпечення кредитних зобов'язань. Згідно з принципом кредитування – забезпеченості кредиту, банк повинен мати право для захисту своїх інтересів в процесі кредитування, тобто недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника. Тому надійність забезпечення безпосередньо впливає на ефективність кредитування банківською установою.

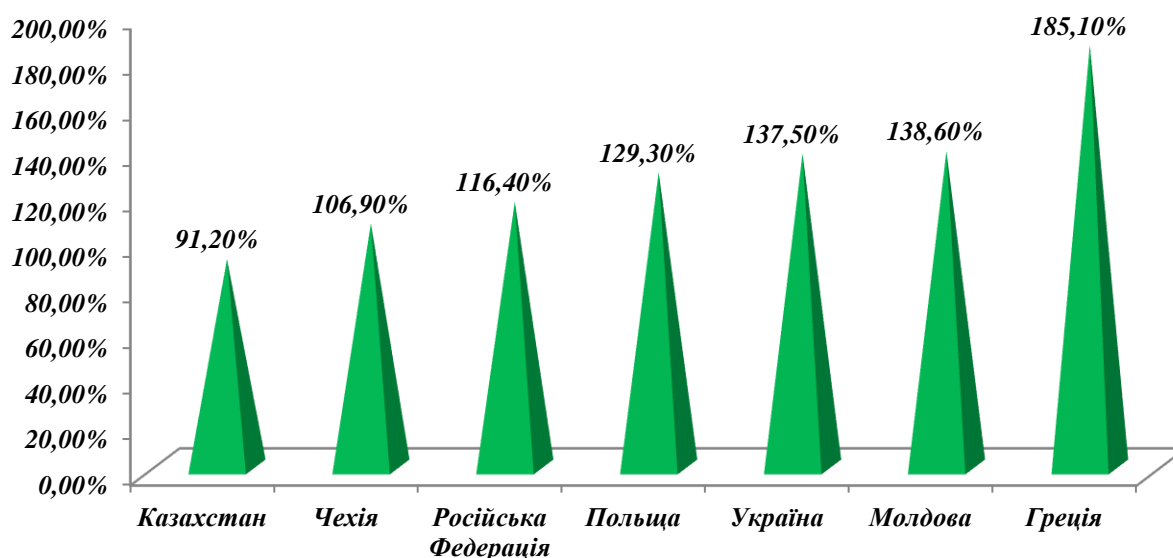
До основних видів забезпечення кредиту належать: застава (майно, майнових прав, цінних паперів); гарантії (банків, підтвержені фінансами чи майном третьої особи); інші види забезпечення (поручительство, свідоцтво страхової організації).

У вітчизняній банківській практиці найбільш поширеною, ефективною і безпечною формою забезпечення є застава. Так, протягом останніх років частка застави займає до 80–90 % в сукупності всіх форм забезпечення, які використовуються українськими комерційними банками при кредитуванні сільськогосподарських підприємств.

Рівень застави залишається досить високим, в окремих банках він перевищує суму позики в 2–5 разів. Для самої застави сільськогосподарськими товаровиробниками використовуються два види ліквідного майна: молодняк тварин, сільськогосподарська техніка і майбутній врожай. Вартість заставного майна переважно нижча від ринкових цін. Але банки неохоче погоджуються й на таку заставу, враховуючи, що понад 30 % ризиків – організаційних і погодних – можуть вплинути на врожай.

В Україні існують загалом високі вимоги до застави. Порівняно з іншими країнами в регіоні, українські банки вимагають заставу на рівні, в середньому, 137,5 % від суми кредиту. Це значно вищі вимоги, ніж в Казахстані (91 %) і Російській Федерації (116,5 %), згідно з дослідженням ділового середовища та результативності підприємств (BEEPS), виконаного ЄБРР і Світовим банком за

період 2000–2016 років (рис. 1).

Рис. 1. Норми застави у різних країнах світу, %
[Авторська розробка та узагальнення на основі джерела 7].

Стримує розвиток банківського кредитування сільськогосподарських підприємств відсутність дієвого механізму застави майна. Домінуючою формою фінансування аграрного сектору в зарубіжних країнах є кредитування сільськогосподарських підприємств під заставу землі (земельно-іпотечне кредитування) з подальшим рефінансуванням відповідних кредитних вимог [6]. Таке кредитування передбачає стабільну правову базу та відпрацьовані процедури надання банківських позик.

Земля може бути об'єктом застави, проте враховуючи високий ступінь ризику неповернення кредитів, є ризик часткової втрати земель сільськогосподарського призначення товаровиробниками і переходу їх у власність банків. Ступінь захищеності прав кредиторів і можливість проведення різноманітних комерційних операцій передбачено чиним законодавством, але майже відсутні нормативно-правові акти, направлені на захист сільськогосподарських товаровиробників з боку держави в процесі фінансово-кредитних відносин. Використання землі як застави для отримання кредитів не можливе, оскільки відсутній вільний обіг земельних ресурсів.

Впровадження в життя інституту застави землі, крім забезпечення сільськогосподарських товаровиробників кредитними ресурсами, має й інший бік: задоволення вимог заставоутримувача за рахунок земельної ділянки, яка є предметом іпотеки. Такі земельні ділянки повинні реалізовуватися шляхом продажу на прилюдних аукціонах або переходити у власність Державного земельного іпотечного банку, якщо він передбачений чинним законодавством.

Використання землі як предмета застави суттєво підвищує і ймовірність отримання кредиту, і його суму в зв'язку із зростанням вартості застави при існуючих банківських відсотках, та й сам позичковий відсоток може бути суттєво нижчим [8]. Тому вважаємо, що землі сільськогосподарського

призначення доцільно розглядати як потенційну і ліквідну заставу, яка дасть можливість сільськогосподарським товаровиробникам одержувати середньо- і довгострокові банківські кредити.

Поряд із земельною іпотекою в якості кредитної застави можуть використовуватися складські свідоцтва та інші товаророзпорядчі документи на сільськогосподарську продукцію. За допомогою складських свідоцтв можливо забезпечити доступ виробників сільськогосподарської продукції до короткострокових банківських кредитів та мінімізувати ризики учасників аграрного ринку. Вітчизняна система складських документів на зерно базується на використанні як простих, так і подвійних складських свідоцтв. Це різні види товаророзпорядчих документів, що видаються сертифікованими зерновими складами власникам зерна, які розмістили його на зберігання на цих складах.

Дослідження сучасного стану кредитування засвідчило, що практичне розв'язання проблем, пов'язаних із потребою забезпечення аграріїв кредитними ресурсами не тільки сьогодні, а й у перспективі, потребує нових підходів, які б враховували сучасний економічний стан сільськогосподарської галузі, вимоги чинного законодавства, національні традиції, вже існуючі фінансово-кредитні відносини.

Нині, кредити мають можливість залучити лише ті сільськогосподарські підприємства, платоспроможність яких дозволяє їм це зробити, тобто, для оплати кредиту та сплати відсотків їм вистачить і власних коштів. При цьому поза увагою залишаються ті позичальники, фінансовий стан яких є проблемним і вони дійсно потребують фінансової допомоги. Варто зауважити, що таких клієнтів, яким відмовляють у наданні кредиту через низьку кредитоспроможність близько 30 %. Це значить, що третина сільськогосподарських позичальників, які потребують зовнішнього фінансування, не можуть його реально отримати.

У цьому аспекті необхідно нагадати, що основною метою державної фінансової підтримки через механізм здешевлення кредитів є збільшення обсягів кредитування підприємств галузі сільського господарства. І в першу чергу, цього можна досягти, якщо полегшити їх доступ до кредитних ресурсів. У державному бюджеті на 2020 рік зафіксована сума у 4,2 млрд. грн на підтримку галузі АПК, з яких 1,2 млрд. грн.. передбачалося виділити на програму зі здешевлення кредитів [9].

Оскільки сьогодні банки зацікавлені в агроклієнтах, то головною перешкодою на шляху їх співпраці є саме низька платоспроможність позичальників. Водночас очевидно, що при зниженні ціни на кредитні ресурси збільшується можливість їх залучення. У цьому і полягає суть механізму часткової компенсації – здешевлення вартості кредиту.

Для усунення зазначених недоліків необхідно розробляти додаткові заходи, що дозволять удосконалити альтернативний механізм пільгового кредитування. Наприклад, для підвищення зацікавленості банків, які прагнуть мінімізувати свої ризики, в кредитному договорі можна вказати, що у разі непогашення державою через визначений термін частини вартості кредиту, яку вона зобов'язалась оплатити, її повинен повернути позичальник. Це дасть для

банку додаткові гарантії отримання доходу за кредитною операцією. Проте пеня, як зазначалося вище, за прострочення платежу державою для позичальників не повинна нараховуватися.

На нашу думку, заслуговує на увагу пропозиція М. Я. Дем'яненка щодо визначення обсягу необхідних бюджетних коштів для здешевлення кредитів, виходячи із потреби в кредитах, розміру відсоткових ставок за кредитами та рівнем облікової ставки НБУ. При цьому потреба в кредитах визначається залежно від прогнозованого рівня виробничих витрат [10].

Цікавою, з практичної точки зору, є пропозиція дослідників щодо запровадження механізму регресивної шкали визначення облікової ставки комерційного банку за користування кредитом з урахуванням приросту прибутку. Суть його полягає в тому, що кожен наступний приріст прибутку знижував кредитну ставку, що буде сприяти підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств.

Дані таблиці 2 свідчать про те, що показники ефективності не пов'язані з рівнем відсоткових ставок за кредитами і це не стимулює сільськогосподарських товаровиробників до підвищення їх прибутковості.

Табл. 2. Співвідношення рівнів рентабельності та середньорічних відсоткових ставок за отриманими кредитами сільськогосподарськими підприємствами за 2010-2018 рр., %

Показник	2010 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Рівень рентабельності сільгосппідприємств(усі види діяльності)	17,5	9,3	30,4	25,6	16,5	13,5
Середньорічний рівень відсоткових ставок за кредитами	14,9	20,1	20,2	18,4	16,3	17,7
Рівні відсоткових ставок за кредитами,+;- , до рівнів рентабельності	-2,6	10,8	-10,2	-7,2	-0,2	4,2

Джерело: сформовано за даними [11]

Саме на це у свій час звертав увагу Д. Рікардо, коли стверджував, що звернення до банку за позиками залежить від співвідношення норми прибутку, яку можна отримати за допомогою цих грошей, і норми відсотка, під який банк позичає свої гроші.

Проте, ряд авторів вважають, що при досягненні ситуації, коли всі сільськогосподарські підприємства стануть прибутковими, а рівень їх рентабельності перевищуватиме рівень реальних кредитних ставок, пільгове кредитування втратить економічний сенс. Але така точка зору помилкова, тому що навіть при прибутковості усіх сільськогосподарських підприємств завжди буде частина таких, рівень рентабельності яких буде нижчим за вартість кредитів. Саме для таких господарств і мають передбачатися в Державному

бюджеті кошти для здешевлення кредитів. Оскільки ж чисельність їх буде зменшуватися, буде скорочуватися і розмір такої бюджетної підтримки.

Висновки. Підводячи підсумок слід зазначити, що удосконалення кредитування в аграрному секторі економіки в Україні передбачає виконання таких завдань:

- розробити стратегію розвитку аграрного сектора економіки до 2030 року та сформуванню відповідну нормативно-правову базу;
- створити аграрну кредитну підсистему та відповідну інфраструктуру, які відстоювали інтереси сільськогосподарських товаровиробників;
- розвивати партнерські форми кредитування, в т.ч. складські свідоцтва;
- стимулювати розвиток різноманітних форм господарювання, підвищення ролі внутрішніх (власних) накопичень підприємств для фінансування проектів;
- створити сприятливий інвестиційний клімат для розширення позабюджетних джерел фінансування капітальних вкладень і залучення вітчизняних та іноземних приватних інвестицій;
- розширити практику спільного державно-комерційного фінансування;
- розробити методи та стратегії управління кредитним ризиком банку шляхом встановлення лімітів та диверсифікації строків позик, запровадження надійної системи діагностики фінансового стану позичальника.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (дата звернення 30.05.2021).
2. Олійник В. Державне регулювання у сфері забезпечення продовольчої безпеки: зарубіжний досвід. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 1(12). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01\(12\)/index.html](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01(12)/index.html) (дата звернення 28.05. 2021 р.).
3. Світові моделі підтримки сільського господарства. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> (дата звернення 30.05.2021).
4. Онегіна В. М., Шибаєва Н.В. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 18-24.
5. Підтримка фермерів державою: є варіанти. Але є й нюанси. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3012834-pidtrimka-fermeriv-derzavou-e-varianti-ale-e-j-nuansi.html> (дата звернення 20.05.2021).
6. Непочатенко О. О. Роль кредиту у забезпеченні ресурсами сільськогосподарських товаровиробників. *Фінансова система України*. 2006. Вип. 8. Ч. 3. С. 115–122.
7. EBRD-World Bank (2009), BEEPS 2009. URL: <http://beeps.prognoz.com/beeps/Home.ashx>, accessed 7 November 2011. (дата звернення 26.05.2021).
8. Калетнік Г. М. Іпотечне кредитування в сільському господарстві України. *Економіка АПК*. 2013. № 7. С. 58–63.
9. Державна підтримка АПК-2020: програма зі здешевлення кредитування

працюватиме за трьома напрямками. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=409b0030-c4de-490f-8fb9-40ccdea42010&title> (дата звернення 30.05.2021).

10. Дем'яненко М. Я. Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика. *Облік і фінанси АПК*. 2005. №7. С. 9–19.

11. Гладій М. В., Лузан Ю. Я. Кредитування в системі аграрних трансформацій України. *Економіка АПК*. 2020. № 8. 37 с.

References

1. Official site of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (Accessed on 30.05.2021)

2. Oliynyk, V. (2012). State regulation in the field of food security: foreign experience. Public administration and local self-government. Ed. 1 (12). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01\(12\)/index.html](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_01(12)/index.html) (Accessed on 28.05.2021).

3. Global models of agricultural support. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> (Accessed on 30.05.2021).

4. Onegina, V. M., Shibaeva, N. V. (2016). Institutional basis of agrarian policy: Ukrainian realities and experience of the USA and the EU. *Economics of agro-industrial complex*, no. 1, pp. 18–24.

5. State support for farmers: there are options. But there are nuances. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3012834-pidtrimka-fermeriv-derzavou-e-varianti-ale-e-j-nuansi.html> (Accessed on 20.05.2021).

6. Nepochatenko, O. O. (2006). The role of credit in providing resources to agricultural producers. *Financial system of Ukraine*, iss. 8, pp. 115–122.

7. EBRD-World Bank (2009), BEEPS 2009. URL: <http://beeps.prognoz.com/beeps/Home.ashx>, accessed 7 November 2011. (Accessed on 26.05.2021).

8. Kaletnik, G. M. (2013). Mortgage lending in agriculture of Ukraine. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 58–63.

9. State support of APC 2020: the program to reduce the cost of lending will work in three areas. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=409b0030-c4de-490f-8fb9-40ccdea42010&title> (Accessed on 30.05.2021).

10. Demianenko, M. Y. (2005). Lending to agricultural enterprises: theory and practice. *Accounting and finance of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 9–19.

11. Gladii, M. V., Luzan, Y.Y. (2020). Lending in the system of agrarian transformations of Ukraine. *Economics of agro-industrial complex*, no. 8, pp. 37.

Аннотація

Колотуха С. Н., Мельник Е. Н., Пономаренко О. В.

Проблемы финансово-кредитного обеспечения аграрного сектора экономики

Статья посвящена актуальным вопросам определения факторов и путей активизации финансово-кредитного обеспечения аграрного сектора экономики. В самом широком смысле финансово-кредитное обеспечение сельскохозяйственных предприятий необходимо для финансирования, роста и развития экономики страны.

Отечественная практика и зарубежный опыт свидетельствуют, что

финансы сельскохозяйственных предприятий отличаются определенной спецификой и требуют постоянного привлечения заемного капитала. Из-за длительности производственного цикла, сезонности производства и связанного с этим характера формирования затрат и запасов в сельскохозяйственных предприятиях отсутствуют собственные источники для непрерывного финансирования. В связи с этим привлечение и использование заемных финансовых ресурсов является важнейшим аспектом финансовой деятельности аграрного сектора экономики, направленной на достижение высоких конечных результатов хозяйствования.

Анализ показывает, что во всех развитых странах сельскохозяйственная отрасль экономики пользуется государственной поддержкой, поскольку она непосредственно влияет на продовольственную безопасность страны.

Установлено, что внедренная система финансирования государственной поддержки агропромышленного комплекса не обеспечивает определенного на законодательном уровне содействие жизнедеятельности аграрных предприятий, их конкурентоспособности, обеспечение продовольственной безопасности, усиление социальной защиты сельского населения преимущественно из-за несовершенства финансовых механизмов.

Определены сдерживающие факторы кредитования аграрных предприятий и развития агрострахования, что делает невозможным улучшение их финансового обеспечения и эффективного управления рисками в аграрном секторе для наращивания потенциала их динамичного развития.

Доказано, что эффективность финансово-кредитных механизмов обеспечения развития аграрного сектора экономики зависит от эффективно сложившейся финансовой политики отрасли и государства в целом, что будет способствовать объединению экономических интересов аграрных предприятий и государства.

Ключевые слова: *аграрный сектор, страхование рисков, финансово-кредитное обеспечение, государственная поддержка, кредитный механизм, бюджетные средства, земельная ипотека, складские свидетельства, партнерские формы кредитов.*

Annotation

Kolotukha S. N., Melnyk E. N., Ponomarenko O. V.

Problems of financial and lending support for the agricultural sector of the economy

The article is devoted to the relevant issues of determining factors and ways to intensify financial and lending support for the agricultural sector of the economy. In the wider sense, financial and lending support for agricultural enterprises is necessary for financing, growth and development of the state economy.

National and foreign experiences demonstrate that the finances of agricultural enterprises have certain specific nature and require permanent crediting. Due to the length of production cycle, seasonality, nature of cost formation and supplies of agricultural enterprises, its own permanent funding source is impossible.

Consequently, the attraction and usage of borrowed financial resources is the key aspect of the financial activity of the agricultural sector of the economy aimed at the achieving successful final results.

The research shows that in all developed countries the agricultural sector of the economy enjoys the benefits of state support as it directly affects the country's food safety.

It is revealed that the introduced system of funding state support of the agricultural complex does not provide legally determined promotion of agricultural enterprises, their competitiveness, food safety, improvement of the level of social protection for rural population mainly due to imperfect financial system.

The issues that impede development for lending to agricultural enterprises and the development of agricultural insurance have been determined which make obstacles to improve their financial security and effective risk management in the agricultural sector in order to enhance the potential of their rapid development.

It has been proved that the efficiency of financial and credit arrangement of ensuring the development of the agricultural sector depends on the effective financial policy of the industry and the state as a whole which can help to combine economic interests of agricultural enterprises and the state.

Key words: *agricultural sector, financial and lending support, state support, credit mechanism, budget funds, land mortgage, warehouse certificates, partnership forms of loans.*

УДК 81'271:372 881.111.1

DOI 10.31395/2415-8240-2021-98-2-134-143

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ІНОЗЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О. В. ПОНОМАРЕНКО, викладач

Уманський національний університет садівництва

У процесі розвитку суспільства неминує виникати потреба в оформленні державно-правових відносин, регулювання діяльності різних сфер суспільного життя, а звідси потреба мати книжну мову для ведення ділової документації, офіційного й приватного листування. В статті розглянуті стилістичні, лексичні та морфологічні особливості ділового іноземного мовлення в сучасному фінансово-економічному середовищі. Проаналізовані функціональні стилі та виділені основні компетенції ділового спілкування іноземною мовою.

Ключові слова: *ділова англійська мова, офіційно-діловий стиль граматичні і лексичні особливості, професійна підготовка, ділова переписка, функціональні стилі, компетенції.*

Постановка проблеми. Постійні ділові контакти з іноземними партнерами вимагають вміння скласти стилістично, граматично і лексично